

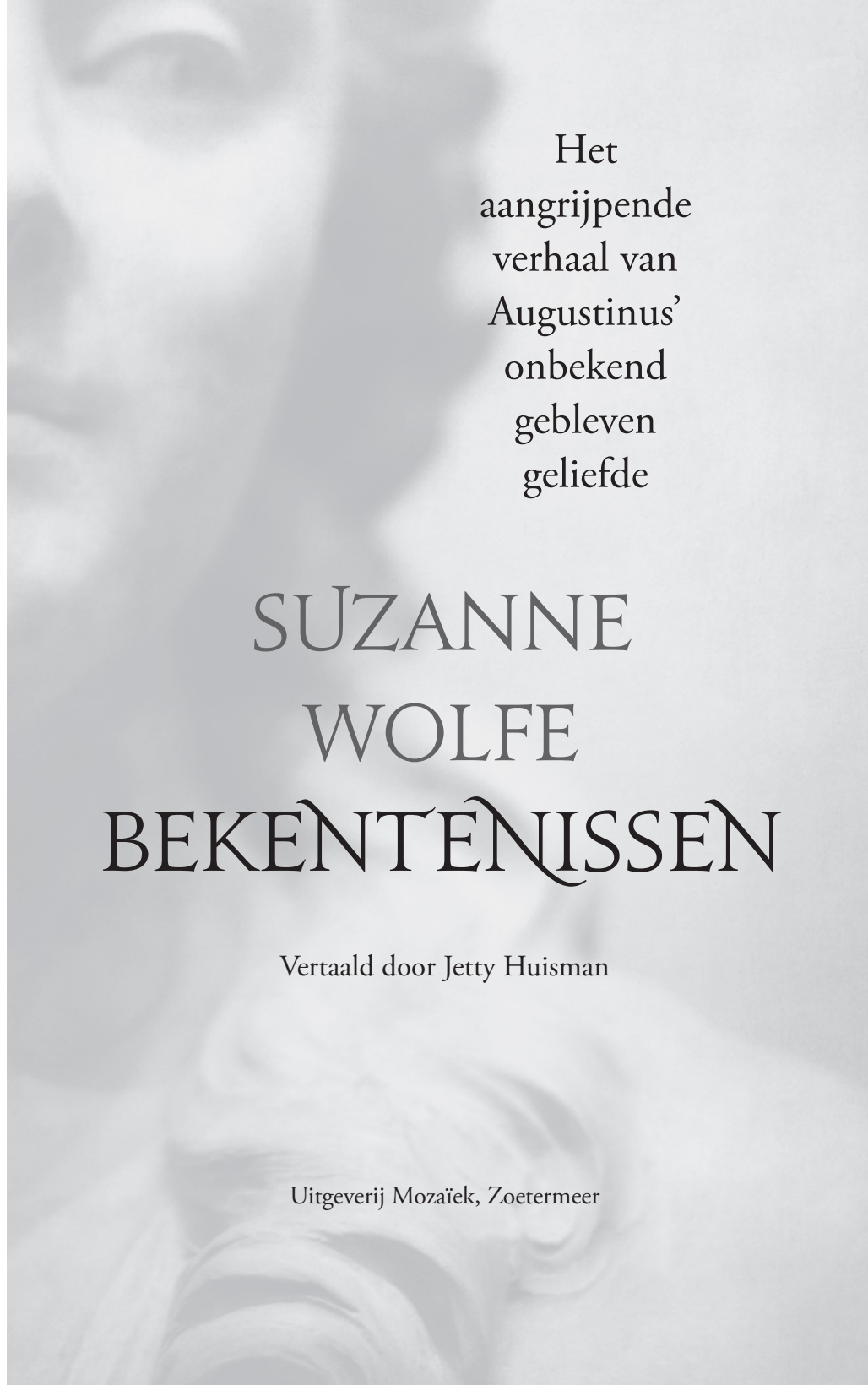
Het
aangrijpende
verhaal van
Augustinus'
onbekend
gebleven
geliefde

SUZANNE
WOLFE

BEKENTENISSEN

MOZAÏEK | HISTORISCHE ROMAN

Bekentenissen

Het
aangrijpende
verhaal van
Augustinus'
onbekend
gebleven
geliefde

SUZANNE
WOLFE
BEKENTENISSEN

Vertaald door Jetty Huisman

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 9680 4 (boek)
ISBN 978 90 239 7843 5 (e-book)
NUR 342

Vertaling Jetty Huisman
Ontwerp omslag Studio Jan de Boer
Omslagbeeld Susan Fox / Arcangel Images
Lay-out en dtp Gewoon Geertje

Oorspronkelijk verschenen bij Thomas Nelson, onderdeel van HarperCollins
Christian Publishing, Inc., Nashville, Tennessee, USA, onder de titel
The Confessions of X.

Engelstalige uitgave © 2016 Suzanne M. Wolfe
Nederlandse uitgave © 2016 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

www.uitgeverijmozaiek.nl

Alle rechten voorbehouden

Voor Greg

Er is geen heilige zonder verleden

– Augustinus van Hippo

PROLOOG

Op de binnenplaats waar ik zit is een put die nog niet drooggevallen is. Tegen zonsopgang komt een jongeman in een donkere tunica er water putten. Eén voor één vult hij de aardewerken kruiken met de emmer die hij telkens opnieuw omhooghaalt, tot er rondom de put een donkere vlek groeit. Het water sijpelt door de gootjes tussen de stenen om door dorstige honden te worden opgelikt. Als hij zich bukt komt een stukje witte nek onder de rand van zijn haar tevoorschijn, fragiel als het melkwitte gras in het voorjaar. Zijn ogen zijn bruin en vochtig als die van een hinde. Hij zet de kleinste kruik tot aan de rand toe gevuld naast me en haalt een stukje brood uit zijn tas.

‘Alstublieft, moeder,’ zegt hij. ‘Mogen uw gebeden verhoord worden.’

Mijn mond zegt niets tegen hem, maar mijn ogen spreken. ‘Dank je, jongen die de zoon van de zoon van mijn zoon zou kunnen zijn,’ zeggen ze, ‘maar er is niemand meer die mijn gebeden kan horen.’

Lang geleden zag ik in Rome een vrouw die zo oud was dat haar huid gegroefd en gekneed was, zoals God de wereld maakte. Ze was aarde, wortel en steen, en gebouwen wierpen hun schaduwen over het plein als in een zwijgend eerbetoon. Die vrouw ben ik geworden en geen van de mensen op de binnenplaats

botst tegen me op, ook al is het er druk, maar ze laten een kring rond me vrij alsof ik betoverd of vervloekt ben. Ze denken dat ik wijs ben omdat ik zo lang geleefd heb dat ik de tel kwijt ben. Iedereen die mij heeft gekend is dood of stervende. Als het echt wijs is om zo oud te worden, zou ik hun zeggen, als je zo veel ontreddering hebt meegemaakt en overleefd, dan ben ik inderdaad wijs.

Als de mensen op de binnenplaats me vragen wat ze in zulke tijden moeten doen, zwijg ik. Als ze vragen waarom God zich niet laat horen, zwijg ik. Wanneer ze me de hongerbuikjes van hun kinderen laten zien, wend ik mijn ogen af. Ze denken dat volharding wijsheid is en misschien is dat wel zo, maar dan is dat niet de wijsheid van mannen, maar die van vrouwen. Want ook al leven we langer, de herinnering aan ons gaat in de geschiedenis verloren, zodat we voor elke nieuwe generatie een mysterie zijn.

Nu de stad Hippo Regius omsingeld is, wordt er gefluisterd dat het eind van de wereld nabij is, dat de Christos zal neerdalen uit de wolken om de stad van mensen te oordelen en dat Hij de zaligen zal voorgaan naar de stad van God. Maar eerst zijn hier de barbaren van de overkant van de zee, de horden Vandalen, die zich als een sprinkhanenplaag over het land verspreiden, onze boomgaarden, onze oogst, onze wijnstokken, ons vee en alles wat groeit onder de zon kaalvreten, tot er niets over is dan dorre staken die ratelen in de wind, en de lege ogen van de kinderen. Ze hebben onze bisschop geveld, hij zal sterven en zijn aanhangers zullen uiteen worden gedreven. Zijn dood zal het begin van het einde van alle dingen inluiden.

Op de lange reis van mijn leven heb ik veel zien beginnen en veel zien eindigen. Ik heb veel sterfgevallen meegemaakt, soms sterven de levenden en soms leven de doden verder en merk je amper verschil. Mijn zoon stierf jong en ik met hem, terwijl ik toch ademhaal. Zijn vader leeft, maar ook hij is veertig jaar geleden doodgegaan, die dag in het voorjaar waarop de lucht bloedrood kleurde en de aarde voorgoed begon te kantelen onder mijn voeten.

Ik ben hiernaartoe gekomen om onder de perenboom te gaan zitten die hij heeft geplant, om nooit te vergeten wie hij is. Mijn kleren tegen de boomstam zijn zwart op zwart en als hij zou kijken, zou hij misschien de schaduwen in zijn eigen hart kunnen zien en beseffen, onherroepelijk en voorgoed, dat hij nog steeds dezelfde is, ook al is er meer dan zestig jaar verstreken. Daarom zit ik hier met mijn rug tegen deze boom, de boom die hij heeft geplant met het oog op zijn oordeelsdag, om te zien of het klopte wat hij toen schreef: 'Het ging immers niet om die peren, maar om het genoegen dat ik aan het stelen zelf beleefde, aan het zondigen.'

Elke dag komen de mensen hier samen op de binnenplaats van de kerk, onder zijn raam. Het zijn er velen en soms klinken hun gebeden als het gonzen van bijen, diep verscholen in de bijenkorf tijdens de winter, maar soms ook als een dier dat krijst in het donker. De bladeren trillen en de schaduwen dansen op het getij tot het moeilijk wordt te onderscheiden wat verdriet en wat vreugde is, wat een groet is en wat een vaarwel. Precies als de klank van mijn leven dat zich een weg heeft gebaand door de brede corridors van de tijd tot aan dit moment, hier op deze plaats, waar ik hem nog eenmaal zal zien.

De kerkklokken beginnen te luiden en binnenkort zal het zingen van de gelovigen opstijgen als de rook van de vijandelijke kampvuren voor de stadsmuren, en zullen vrees en hoop opnieuw strijden in ieders binnenste. Hun voorbede voor hem zal zich vermengen met gebeden voor hun eigen bevrijding en alleen God zal ze kunnen ontwarren. Zo raken onze diepste verlangens hopeloos in de knoop tot we het één niet kunnen onderscheiden van het ander. Onwetend als we zijn weven we het tapijt van ons leven en verwonderen we ons over de afbeeldingen die er ontstaan.

Een oude hond heeft een thuis gevonden op de binnenplaats en is naast me gaan liggen toen de schaduwen langs de muren tot messen krompen. Hij is als enige niet bang voor me, zijn schrale borstkas hijgt in raspende vlagen op en neer. Zijn baasje heeft

hem achtergelaten tijdens de uittocht, hij is verlaten net als ik. Ik leg mijn hand op zijn kop als bij een zegen wanneer ik hem wat brood voer, stukje bij beetje, want hij heeft maar een paar rotte stompjes en hij kauwt de zompige korstjes in mijn handpalm. Hij doet me aan Vivus denken, in de tijd dat hij te oud werd om van nut te zijn op het landgoed en alleen maar in de zon lag te dromen.

Eens was ik verzadigd van aanrakingen, van huid soepel en lui tegen mijn huid en mijn lichaam in een vrije val tot de ontlanding kwam en daarna duisternis en een langzaam terugkomen. En dan hem later in mijn armen weer naar me toetrekken en samenkomen in een razende draaikolk.

Nog weer later het zachte lijfje van mijn zoon, bruin en gerimpeld en stevig als een rijpe vijg, glibberig als ik hem uit bad haalde, en daarna glimmend van de olie terwijl hij voor het vuur lag te trappelen en met zijn handjes naar de lucht greep alsof hij sterren wilde vangen. Nooit heb ik ergens zo vol verrukking van gehouden als van dat lijfje, voortgekomen uit mijn bloed, na een lange nacht van barensweeën tot de dag aanbrak en jou bracht, jou, mijn zoon.

Voor oude mensen is de herinnering geen troost maar een plaag en een wazig geheugen is een gave van God. Ik herinner me je springerige, zijdezachte haar dat golfde als jong koren door mijn vingers toen ik je voorhoofd kuste, die dag dat ik wegging. Mijn zoon, die op de markt met zijn vuistjes mijn rokken omklemde, bang voor de schichtige muilezels, de lompe benen die zich verdrongen rond de kraampjes, de schreeuwende verkopers, later met handen die gaderd en eeltig waren als die van je opa, mijn vader: werkmanshanden met een ijzeren ring die me door de straten loodsten, ik jouw kind, jij de ouder. Die ring heb ik nog steeds, die jouw vinger eens droeg en de warmte van je huid opnam. Ik heb hem de afgelopen veertig jaar aan een ketting op mijn hart gedragen.

Vervolgens, na het afscheid, waren je brieven zo dapper, je verdriet weggedoken achter je overzichten met bezigheden, boeken,

gezangen en lessen, als een kind dat verstoppertje speelt tot het plotseling gevonden wordt, en uitroept: 'O, mama, ik mis je zo!' Die laatste ideale zomer die we samen hadden, waarin de wereld met jou erin wel voor eeuwig vol gouden beloften leek te zijn, als fruit dat zwaar aan boom en rank hangt, wanneer het graan dat rijpt in de halm en alles wat leeft zich verheugt in een overvloedige oogst.

En daarna het nieuws dat je er niet meer was. Ik heb je nooit dood gezien, maar het beeld van jou op een baar zie ik voortdurend voor ogen.

O, mijn zoon.

Hij heeft eens gezegd dat de herinnering een verlangen is, dat de beelden die we in ons hoofd maken voortkomen uit de plaats waar God in zijn onveranderlijk licht woont. Ik heb die plaats gevonden en het is een eenzame woning, een hol voor roofvogels en jakhalzen, een geschikt onderkomen voor de God die Abrahams mes tegenhield, maar mijn zoon niet wilde sparen.

Vele, vele malen heb ik je zien slapen, mijn zoon, en nooit was je slaap zo roerloos, zo absoluut als in die laatste droom van je. Jouw afwezigheid is als pijn in mijn botten tijdens een winternacht, wanneer de kille en desolate wind vanuit de bergen waait en mijn hart een vervallen hut is, de hemel een spottend oog.

'Geschenk' hebben we je genoemd, een achteloos gegeven naam. Adeodatus. Door God gegeven. 'Iatanbaal' in het Punisch van mijn moeder. Een maand voor mijn zeventiende jaar nog maar. Ik had al wel het lichaam van een vrouw, maar nog een meisjeshart dat vol verbazing naar haar groeiende buik keek, die haar door alle beweeglijkheid geen rust gunde. Toen ik na al die verschrikkingen met mijn hand daarbeneden jouw ronde vorm aanraakte, de bekroning van een nieuwe wereld, was dat een heel andere geboorte, die van mijzelf, deze vreemde zalving aan de bovendorpel van mijn ziel.

Lang geleden heeft hij eens gezegd dat als we iets kwijtraken, het beeld daarvan in ons wordt bewaard tot we het terugvinden. Ons geheugen, verminkt door wat er ontbreekt, zal blijven eisen dat het gemis wordt hersteld. Dat geloof ik ook.

Wij zijn, hij en ik, alsof we nooit uiteengingen, ook al is de afstand zo groot als tussen sterren die rondwentelen in de duisternis en nooit samenkomen.

1

Mijn moeder stierf op het moment dat ze mij ter wereld bracht en toen de vroedvrouw mij aan mijn vader toonde en zei: ‘een meisje’ – beschroomd en met neergeslagen ogen – nam hij me in zijn armen en drukte me dicht tegen zich aan om mijn gekrijs te laten ophouden, want hij hield van mijn moeder en ik was het enige wat van haar overbleef. Ze was een Punische en behoorde tot de Imazighen, ‘de vrije mensen’, de voorouders van de Feniciërs die de zee overgestoken waren en zich hier in de noordelijke kuststreken van Afrika hadden gevestigd. Ik heb mijn lichte huid en groene ogen van haar. Mijn vader was een arme man, een rondtrekkende mozaïeklegger, vaak dronken maar nooit gewelddadig of onvriendelijk. Zijn liefde voor mij was als een kreupele en trouwe hond, die achter ons aan liep terwijl we van klus naar klus sjokten en die zich naast me opkrulde wanneer ik sliep, onder het met sterren bezaaide hemelgewelf, vaak met de grond als bed.

Ik werd gezoogd en gespeend in Carthago, in het huis van de zus van mijn vader. Vanaf mijn vierde jaar nam mijn vader me mee op zijn rondreizen. Dan zat ik opgekruld als een muisje in een nest dat hij van jassen maakte in zijn wagen als ik moe was, of huppelde naast hem mee. Het allerfijnste was het als ik op zijn schouders mocht zitten, want hij was toen nog jong en had nog geen kromme rug van het vele bukken voor zijn werk.

Ik herinner me kleuren voordat ik er de woorden voor kende. Het getik en getinkel van tegeltjes die knarsten tussen mijn vingers,

mijn eerste speelgoed, in bontgekleurde hopen op de Carthaagse markt of in stapels op de grond van de bouwplaats. Lei, basalt, marmer, blauw en rood en groen dooraderd, alsof spinnen van steen er hun schitterende web in hadden geweven – toen ik wat ouder was sorteerde ik ze in manden en mijn vader hees ze op de wagen die werd voortgetrokken door onze geduldige muilezel, op onze tochten door de velden, een sjofel driekoppig legioen.

Ik was zijn leerling, zei hij vaak trots, even goed als iedere leerjongen, zo niet beter. Als hij dat zei knipoogde hij naar me en dan lachten de andere ambachtslieden. Velen van hen hadden dochters thuis en ik zag aan hun blikken op mij hoezeer ze hen misten. Sommigen hadden hun zoons bij zich, die het ambacht moesten leren en veel ouder waren dan ik, slungelige jongens die mij plaagden maar wel duldden, want het was onder andere mijn taak om water uit de put te halen, wanneer ze dorst hadden of specie moesten aanmaken. Ze gaven me soms dingen, een bloemenketting, een vogeltje van grof houtsnijwerk, om naar een keukenmeisje of kamenierster te brengen. Ik kwam er al snel achter dat ik, wanneer het meisje het geschenk aannam, stukjes honingraat kreeg, of een appel voor de muilezel, maar als ze weigerde was zo'n jongen de rest van de dag nors en humeurig en kon ik maar beter uit zijn buurt blijven.

Het zware werk was voor hen; ze sjouwden met manden steengruis dat als ondergrond voor het mozaïek diende, maakten specie die ze als tweede laag over het gruis uitspreidden, waarna de mannen de laag met lange troffels aanstreken tot hij helemaal egaal was, wat ze voortdurend controleerden met een schietlood dat aan een driehoekig houten raamwerk hing. Op deze tweede laag werd een volgende aangebracht, een mengsel van specie en terracotta. Daarboven kwam de laatste laag van zuivere specie, die de ambachtslieden zelf legden wanneer het tijd was om de tegeltjes te plaatsen, en dat gebeurde stukje voor stukje, want de specie moest nat blijven en de tegeltjes moesten snel en secuur worden geplaatst voordat de laag droog werd. De zoons stonden naast hun vaders, klaar met verse specie, en de mannen werden

kortaangebonden wanneer de specie te snel uitdroogde en het nieuwe mengsel nog niet klaar was. Ik liep af en aan met mijn emmer en schep, zodat de uithardende specie weer nat en soepel kon worden gemaakt. Mijn vader had geen jongen om dat voor hem te doen, dus deed hij het zelf. Dat maakte hem trager dan de anderen, maar hij was heel bekwaam in figuren – een zeldzame gave – en minder in geometrische patronen voor de randen, dus hij kreeg nooit klachten.

Hij noemde me Vogeltje, omdat ik altijd helder en alert uit mijn ogen keek, zei hij, en mijn hoofd schuin hield als ik naast hem hurkte. Ik hield mijn adem in wanneer hij het eerste tegeltje zette, want in mijn ogen begon het toveren op dat moment.

‘Wat wordt het, papa?’ vroeg ik hem dan.

‘Wacht maar af,’ antwoordde hij steevast.

Hij legde een ander tegeltje naast het eerste en nog een en nog een tot er plotseling, alsof het uit de grond zelf ontsproot, een fijne kromming van een stengel verscheen die doorboog onder het gewicht van een bloemklokje, de scherpgepunte tanden van een tijger of de ronde schubben van een goudkarper, nauwelijks zichtbaar in het wazige azuurblauw van een vijver. Ik zie hem nog voor me, gebogen, geconcentreerd, spiralen en lijnen vormend tot er een afbeelding ontstond – een vogel, vis, een maaswerk van varens of ranken, werelden die beetje bij beetje opbloeden voor mijn ogen, wonderlijk gemaakt, met vaardige vingers aangelegd in vloeiende bewegingen.

‘Hoe doet u dat toch?’ vroeg ik.

‘Ach, Vogeltje,’ zei hij dan. ‘Dit komt voort uit gebroken dingen.’

Ik dacht toen dat hij zich dan mijn moeder herinnerde, en misschien was dat ook wel zo. Maar nu ik meer dan twee keer zo oud ben dan hij is geworden, en de scherven van een gebroken bestaan heb gesorteerd en gerangschikt in een patroon dat, eenmaal vastgelegd door de tijd, niet meer veranderd kan worden, besef ik dat hij over zichzelf sprak. Hij had van de goden een zeldzaam oog voor schoonheid en creatief talent gekregen, maar

na de dood van mijn moeder was hij van verdriet steeds meer gaan drinken en langzaam maar onverbidlijk liet zijn talent hem in de steek. Ooit werd hij beschouwd als een van de beste mozaïekleggers in heel de provincie Africa, gewild bij senatoren en edellieden, die hem hun villa's, of de kerken of tempels die onder hun bescherming stonden, lieten versieren. Maar zijn roem taande steeds meer en op het laatst trilden zijn handen zo erg dat hij amper meer een tegeltje kon aanleggen en alleen nog maar werk kreeg als decorateur van graven van boeren of bevrijde slaven. Ik besef nu dat hij me niet alleen in zijn nabijheid wilde houden omdat hij van me hield, maar omdat hij wist dat hij me niet zou zien opgroeien.

Toen ik ouder werd, kreeg ik belangrijker taken dan water halen. Ik zat in kleermakerszit voor hopen tegeltjes en sorteerde ze in stapels van vergelijkbare kleuren, in het begin alleen die van terracotta. Die waren goedkoper dan de steentjes, zodat het niet erg was als ik er een paar brak. Daarna werden ook de stenen aan mij toevertrouwd, die waren uitgehakt door slaven in de groeven en per schip aangevoerd uit afgelegen rijksdelen, of met muil ezels uit de mijnen in het zuiden. Soms mocht ik met een kleine hamer en beitel vierkante tegeltjes hakken uit een plak terracotta, want het leek wel of de stapels *tesserae* die klaarlagen aan het begin van elke werkdag telkens tegen het middaguur al op waren, zodat de ambachtslui om meer steentjes riepen. Het tik, tik, tik van de beitel vormde het geluid van de zomer en van mijn voorbijglijdende kindertijd.

Op mijn tiende kreeg ik een heel belangrijke taak, vlak nadat het mozaïek klaar was, wanneer het even, een paar uur maar in de gortdroge lucht van de Afrikaanse zomerhitte, had gedroogd. Onder leiding van mijn vader, die naast me meewerkte, schrobben we de *tesserae* met borstels die we in zand en olie doopten, en daarna polijstten we de tegels met leren lappen tot de hele vloer glansde en egaal was. Want, zo legde mijn vader uit, sandalen zouden blijven haken achter elke oneffenheid, waardoor tegeltjes losraakten en het mozaïek uiteindelijk kapotging. Zo

polijsten we ook onze herinneringen zodat onze ziel er niet achter blijft haken en we struikelen.

De lentes en zomers van mijn kindertijd bracht ik dus buiten door, reizend van plaats naar plaats, terwijl mijn vader knielde in badhuizen, kerken en atria van de Romeinen om afbeeldingen te maken waarover ze konden lopen. En na de lange werkdag streken we neer rond het kampvuur, terwijl de vleermuizen borduursteken maakten op het witte doek van de maan, de slaperige vogels zachte klokgeluiden lieten horen, de wijnzak oplichtte in het schijnsel van het vuur en ik in slaap gewiegd werd door het slokken van mijn vader.

‘Slaap maar, Vogeltje,’ zei hij dan. ‘Slaap maar.’

Wanneer we aankwamen bij een groot landgoed van een rijke familie sloegen we vermoeid en afwachtend de oprijlaan in, die was geflankeerd door waakzame rijen populieren. Als de slaven, in opgeschorte tunica's gebogen over hun werk in het veld en hun kinderen als honden weggekropen in de voren, verlegen zwaaiden of ons een groet toeriepen, wisten we dat hun meester vriendelijk was. Zwijgzame blikken betekende het tegenovergestelde: een wrede opzichter die alles zag, de zweep opgerold als een slang aan zijn riem. Dan pakte ik mijn vaders hand vast en keek hoe ik mijn voeten optilde en neerzette tot we voorbij het kluitje menselijke vormen waren, terwijl mijn eigen vrijheid me de keel dichtkneep, als het klapwieken van een opgesloten vogeltje in mijn borstkas.

Soms ving ik een glimp op van de *domina* op het balkon of het terras, uitgestrekt op een bank onder een baldakijn met franjes, in plooiën en draperieën, de sandalen bezet met sieraden, haar rinkelende armbanden en bungelende oorbellen als die van Minerva die op aarde was neergedaald, haar dienstmeisjes als haar eerbiedige, gracieuze volgelingen. Het leek mij een Elysium op aarde.

Tijdens die zomerdagen speelde ik met de kinderen van slaven en werklieden. We vormden een joelende troep die de velden en wijngaarden onveilig maakte of als sfinxen hurkte langs modderige

oevers, waar we netten van gevlochten riet in de stroom hingen en probeerden de sierlijke vissen met hun zilveren schubben te vangen, het wemelende nageslacht van de een of andere riviergod. Als het oogsttijd was bonden we de strijd aan met de kraaien, we deden hun vlucht na met de armen in de lucht, onze monden paarsgekleurd van het druivensap. Met tranen in de ogen voerde ik de eenden en kippen bij de keukendeur, vertelde ze van hun naderende dood en keek daarna verlekkerd toe hoe ze draaiden aan het spit boven het vuur.

Zeventien is ze als ze Augustinus ontmoet. Zij is de dochter van een arme Noord-Afrikaanse mozaïeklegger; hij een veelbelovend student. Toch herkennen ze in elkaar een sprankelende levenslust. Ze scherpen zich aan elkaars kwikzilveren verstand, en raken volledig in de ban van elkaar. Maar een huwelijk is uitgesloten. De enige mogelijkheid tot een wettige verbintenis is dat zij zijn concubine wordt.

Monica, de moeder van Augustinus, sluit haar in haar hart. Even later wordt een prachtige zoon geboren – hun geluk lijkt compleet. Maar gaandeweg merkt ze dat ze een obstakel wordt in Augustinus' loopbaan. Het wordt haar steeds meer duidelijk: zij belemmert zijn glanzende toekomst. Dan besluit ze tot haar grootste daad van liefde, die tegelijk het einde van hun geluk betekent.

Suzanne M. Wolfe doceert Engelse literatuur en creatief schrijven aan Seattle Pacific University. Haar debuutroman, *Drieluik*, verscheen in 2004.

'Een ontroerende en aangrijpende liefdesgeschiedenis. Mooi hoe Suzanne Wolfe een fictieve, maar overtuigende invulling geeft aan het leven van Augustinus.'

Elsbeth Gruteke, radiopresentator en predikant

ISBN 978-9023996804

9 789023 996804

NUR 342
uitgeverijmozaiek.nl